

Grószinger Zoltán

Forgószínpad

A szövegben szereplő személyek valóságosak, csak az idő kitalált, ami fogva tart.

A Nolai teste még kiválóan alkalmazkodott az eljövendő idők megpróbáltatásaihoz, szellemi életének magaslatán volt, híre bejárta egész Európát. Hosszú vándorút után igyekezett most Velence felé. A hintót – amelynek fülkéjében ült – egy velencei nemes küldte számára, ezzel biztosítva őt jóindulatáról, és egyben nyomatékosította kérését, hogy a Nolai a meghívást elfogadja. A vendéglátás meghatározatlan időre szólt, és természetesen magában foglalta mindazt a figyelmességet és kényelmet, amit egy jó házigazda a megbecsült vendég iránt mutathat. A nemesnek csak egy kérése volt – tulajdonképpen a meghívás ennek szólt –, hogy a Nolai velencei tartózkodása idején tanítsa meg neki azt a művészetet, amelynek kiemelkedő tudója volt. A memóriaművészetet, vagy más néven a memóriaszínházat.

A hintó zötyögve haladt a köves úton, a kocsis bóbiskolva fogta a gyeplőt, a két ló mégis magabiztosan húzta a terhét. Éjszaka volt, a csillagok halványan pislákoltak. A Nolai három órája aludt. Egymás után huszonkétszer álmódott, és csak a halál csontos keze akadályozhatta volna meg abban, hogy egy óra múlva felébredjen. Amikor kinyitotta a szemét, fejét oldalra fordította, a sötétben kitapogatta a hintó oldalára erősített lámpást. Néhány perc múlva fény öntötte el a fülkét, mosolyogva nézett körül. A friss hegyi levegő jólesően járta át tüdejét, ügyelt rá, hogy légzése egyenletes maradjon. Azután lehunyta szemeit, majd belemerült napi meditációjába. Arca kisimult, izmai elernyedtek, csend ülte meg hatalmas természetét.

Az író óvatos testmozgásokat tett, néhányszor leguggolt, kényelmes lassúsággal köröket rótt a levegőbe karjaival és fejével. Majd néhány perc tétlen várakozás után az ajtó felé indult. A folyosón a falat simítva haladt a könyvtár felé. Benyitott, a beszűrődő fényben egy diófa asztalhoz lépdelt, széket húzott elő és leült. Könyvek tornyosultak az asztalon, az egyiket leemelte, valahol a közepén felnyitotta, mutató ujját az első sorra helyezte. Nem tudta olvasni, hagyományos nyomtatású könyv volt. Azonban pontosan tudta melyik könyv ez. Kedves könyvei közé tartozott. Amikor még látott, ha csak rövid időre utazott el, akkor is magával vitte. Emlékezetében jóformán ott volt az egész könyv tartalma, hosszabb részeket tudott betűről betűre. Orrához emelte a könyvet és beleszagolt. Felsőhajtott.

– A Nolai könyve ugye, és még az első kiadások egyike? – a női hangra az ajtó felé fordította a fejét.

– Igen az. A Nolaié. Mennyire szeretem ezt a könyvet! A mű teljes. Több mint háromszáz év árnyait hordozza időről időre.

– Maga pedig napról napra előveszi, belészagol, és így újra szerelmes lesz önmagába, az időbe, írásai-ba és ebbe a sötétségbe költözött könyvtárba. – csak egy pillanatnyi csend állt be kettejük között, s az író rekedt hangja betöltötte a szoba levegőjét:

– Megbocsátok, most még meg, nem késett, de ügyeljen a szájára. Tudja – mondta feljebb emelve a hangját –, a szentségeim sérthetetlenek.

– Ugyan, nem tűzzel támadok! – kacagott a nő.

– Még szerencse, bár úgysem látnám!

– Pedig félhetne tőlem, minden nap újabb titkokat tudok meg magáról – mondta szelíden a nő –, egyre jobban ismerem a gondolatait.

– Milyen titkokat, kedves, és mégis, hogyan ártana nekem? – az író keze nem hagyta el azt a lapot, és minél tovább tartotta ujját azon az egy szón, annál inkább magáénak érezte a könyvet.

– Például azt a titkát, hogy mennyire öntelt, hogy valójában nem is tud évek óta másra gondolni, mint erre a könyvre. Hogy azt hiszi magáról, a megismeréssel azonosulhat, így a tettek egybefolyanak, az idő pedig belekapaszkodik az időbe.

- Ugyan, ez nem önteltség! Miért mondja? Kedves egy könyv nekem, szeretem, ennyi az egész.
 - Nem számít, nincs min vitakoznunk – a nő hangja továbbra is szelíd volt, tisztelettel teli, csillogó –, tehetnék én rosszat éppen eleget. Lerombolhatnám nibuszát, hírnevét egykettőre gyűlöletté változtathatnám.
 - Miért tenné? – az író mosolyra húzta a száját, aztán az egyik novellájára gondolt, amit még akkor írt, amikor a napot úgy látta, abban a formájában, amilyen akkor volt, amikor a világ végtelenjéből egy darabkát magának követelve megjelent az égen. Tüzesen, mohón, gyermekien-kíváncsian.
 - Miért tenném? Tréfából, csak úgy... Nem teszem.
 - Jó, hogy nem teszi. Felesleges is volna. Tudja, megteszem én ezt magamtól. Kiadom főművem, álnéven persze és máris tudni fogják, hogy ez a fiatalember csak gyenge utánczata a nagy, híres és zseniális írónak, szóval nekem.
 - Tudom, már megírta. Ne fáraszson! Villanyt kapcsolok és kezdjük dolgozni.
 - Szemtelen kis líba maga. Emlékszem magára, Bárónő. Kéz a kézben fecsegtünk érdektelen dolgokról egy parkban. A szép idők távolsága nem a múltat festi elénk. Tudja ezt Ön is. Minden idő hátra van, nemdebár?
 - Fecseg, fecseg, és csak fecseg. – felkapcsolta a villanyt és beljebb lépett a könyvtárba. Körbejáratta a tekintetét, az asztalhoz ment, majd így szólt:
 - Nos, mi lesz? Nem adja át végre a helyét?
 - Nem, ma nem írunk.
 - Akkor minek jöttem el, már megint a hangommal akarja elütni az éjszakát?
 - Úgy, hát ennyire közelinek érzi magát, kedves? Bár tudom, amit tudok. Évszázadok illatán át érzem önben a szavak varázsát. Folyó és tenger, kő és hegy nekem.
 - Ne ömlengjen!
 - Nem ömlengek, ez van. Élő emlékei lesznek! Vannak is, árulja csak el! – a nő zavartan nevetni kezdett, az író hirtelen kinyújtva karját elkapta kezét, arcához vonta, csókok között akadozva hagyták el száját a szavak – de hát a fű... és az ön léte, az idő... a só..., mekkora vágó, ami éget!
 - Ez tetszik nekem! Nagy pancser maga. Ripacs! Ha akarja, gépelek, diktáljon!
 - Jó, de a kezét nem engedem, ma este az enyém, Bárónőm, ne ellenkezzék.
 - Hát amúgy is fásult vagyok kissé. Akkor beszéljessünk. Legyen.
- Lassan kivonta kezét a szorításból, az asztal sarkára húzódva leült, aztán óvatosan felemelte az a nyitott könyvet. A Nolai lapjai megzizzentek és itt, ebben a könyvtárban úgy hatott ez a hang, mint egy férfi mélyről jövő, fokozódó morgása, akinek egy nő a hiúságát legyezgeti. A nő megborzongva nézte a könyvet, kapkodva beleolvasott a sorokba. Tekintete végül az író nyitott szemén állapodott meg. Öreg szemek voltak, mint kiszáradt kürtő, mint töredezett pergamen.
- Ugye megmondtam! Most fél? – kérdezte a nőtől, miközben kezét újra kezébe vette.
 - Igen nagyon...

A lámpa pislákoló fénye nyugalommal töltötte el a hintó belsejét. Ahogyan ült, maga elé képzelte a kocsist, látta, hogy alszik, feje minduntalan mellére bukik. Megbízott a lovakban, a kocsis szerint jól ismerték az utat. A Nolai gondolatai aztán a szemközti ülésre vezették a tekintetét. Könyvek és iratok halma között hevert néhány gyümölcs. Alma és dió, amivel éhségét csillapította. Egyhuzamban akarta megtenni a hosszú utat. Vonzotta a kihívás, a feladat, amit magára vállalt. Már élénk volt, még egyszer átgondolta teendőit. „Lovakat kell még vállaltani, újra megvizsgálni az érkezés körülményeit. A vendéglátómnak szóló ajánlat én magam vagyok. Este érkezünk, fürdőt veszek. Enni fogok valami könnyűt, majd vízzel leöblítem. Aztán beszélgetek ezzel a nemessel, felvázoljuk teendőinket. Majd elvonulok a szobámba, kipakolom a könyveimet. Jó szokásomhoz híven írni és olvasni fogok. Egy, jobb esetben két évig elhúzom a tanítást, bár tisztességem egy életet kívánna. Addig saját függőben levő munkáimnak is a végére járhatok. Mennyire szerencsés állása ez a csillagoknak!”

Valahonnét az ülés alól egy bőr kulacsot vett elő, jóízűt kortyolt a hűvös vízből. „Négy elemek egyike volna!” Mosolyogva elhúzta az ablakot takaró posztó függönyt és kikémlelt az éjszakába. Látni nem lehetett mást, mint az utat szegélyező nagyobb köveket, távolabb hegyek merész vonulatait, közöttük meghúzódó völgyeket, és a mindezt átfogó csillagos égboltozatot. A Nolai számára elég volt ennyi is a csodához.

Meghatódottsághoz hasonló érzés kerítette hatalmába, bár ezt nem igazán tudta saját létével összeegyeztetni. „Inkább a dolgok kapcsolatainak felismerése, a számtalan összefüggés láncolata az, amely örömet csal szívemre, ami gyönyörrel tölt el.”

Egy vaskos könyvet vett a kezébe. Felnyitotta, saját kézírását olvasta vissza. Lendületes sorok voltak, a tinta látható élvezettel csillogott a lámpa fényében. Egy-egy betű íve számtalan formában írta le a világot, végtelen variációját mutatva be ily módon az emlékezetnek. „Ha a jövő rám tekint, fejemet felemelve fogom végignézni halálaimat. Jól megjegyzem a pillanatot, a színházam legbecsesebb helyét nyeri majd el. Aztán gondolataimat, mint díszítő elemeket aggatom halálaim köré, egy tárgy jön így létre, egy oltár, amely előtt megnevezve szentségeimet, az oltárt beborító porba ujjammal a szent számot rajzolva, bizonyítom létezőm. Testemet erre a szent számra fektetem, átjár egységével, melege láthatatlanul porrá sújt, és én tudni fogom, hogy érzéseimtől független vagyok, magamnak bizonyító csupán.”

Áthajolt a szemközi üléshez, megkopogtatta a hintó oldalát. A kocsis hörgő káromkodással ébresztette önmagát. Miután megkérdezte, mit óhajt az úr, a válasza nem várva megállította a kocsit. A fogadó előtt voltak, ahol lovakat fognak váltani.

– Mit gondol, én nem félek? – kérdezte az író.

– Nem, persze, hogy nem. Hiszen nincs mitől félnie, a halált megbeszéltek, az időt még inkább. Elmondta, hogy minden ami van, összefügg egymással, hogy a tér csak gyatra mozgásra való, a szem játéknak, és az, ami valójában tökéletes végtelenséggel bír, teremtésével a tökéletes világegyetem végtelenségét alkotja meg, benne nem tökéletesen végtelen világaival. Pontosabban véges világaival.

– Majdhogynem plagizál, kedves Bárónőm!

– Ön gyakrabban teszi. Ne okítson! Ön mondta: helyénvaló és megengedett. Igaz?

– És átlátszó – mondta az író. – Idézi nekem a Nolait, szinte pontosan, és én féltékeny vagyok. Hosszú évekig küzdöttem, a szerelemnek e velejárója ellen. Legyőzött.

– A könyv iránt érzi a szerelmet, nem irántam.

– Baj?

– Nem! – lecsúszott az asztalról és csókot nyomott az író homlokára. Ahogyan aztán elemelkedett az arctól, látta, hogy az író szemhéja mögött a szemgolyó nyolcasokat ír a bőrre, mintha üzenetet hagyna, vagy küldene valakinek. A nő idegesen megkérdezte:

– Miért teszi, mit akar ezzel?

– Nem érti, az első lapját testesítem meg a kártyának. Én hordozom az első jeleket, én kezdem az építkezést. Emlékezzen az írásomra. Örökké visszatérek, hogy sohase lássam az arcát. Várok valamire, mint a Nolai a máglya tüzeiben. Érti már? Hol az ön színháza? Válasszon ki egy pontot, a könyvtárszobát! Tegye nővé, szagosítsa, fesse ki! Hagyja itt a gondolatait, feledje el azokat, itt bármikor újra rátalál! Mit tesz az ember egy ilyen könyvtárban? A könyvek elragadják. Színházat épít. Tudnia kell, nem él hétköznapi értelemben a színház. Nincsenek szereplők, csak végtelen számú szereplő van, tehát egy. – nézte a nőt, mint kígyó az áldozatát.

– Mit gondol, Bárónő, ki tudja ezt? Ön, én, a Nolai? Ki is ő? A máglyán égve talán arra gondolt, hogy majd lesz egy jövő, amely a hazugságokat visszarepíti a múltba, hogy újra kezdhessék. Kik? Nem csoda, hogy akkor büszkén állt. Az én színházamban szereplők vannak. Ő és én. Azonban gondolat csak egy. Fél?

– Nem én haldoklom! Tudja, azért egy dolgot megtehetne értem!

– Mondja, mit?

– Küldjön el, mondja azt: „Menjen, Bárónő, fiatal és gondtalan még!”

– Sajnos már nem az. Öregebbek vagyunk a könyvnél. Egyidősek a színházzal, és egyidősek önmagunkkal. Ez a legfontosabb és legszebb dolog.

– Kérem, küldjön el!

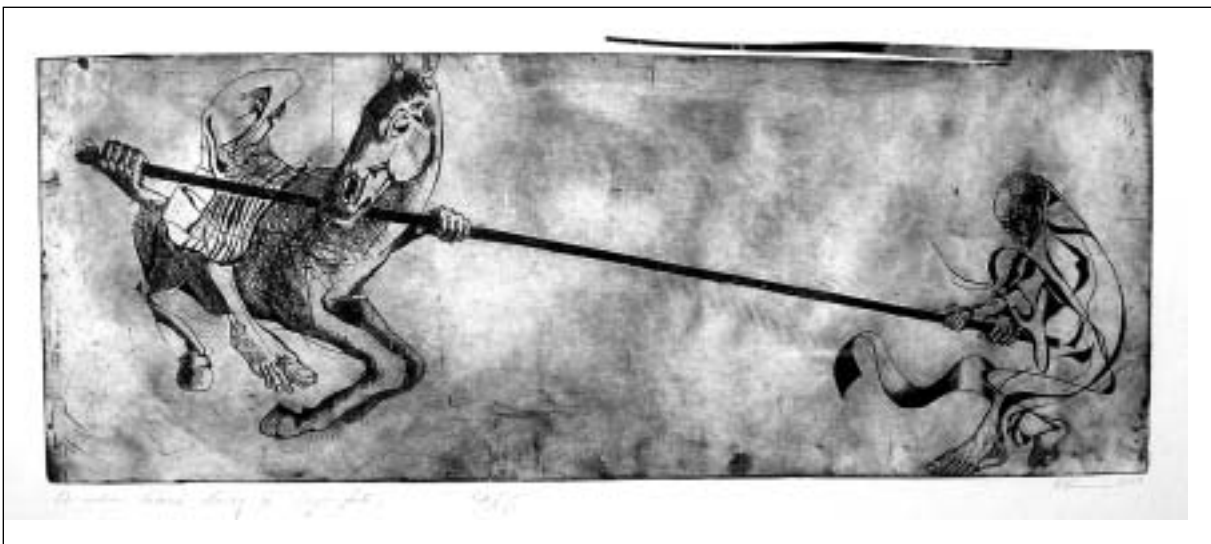
– Menjen! Ég önnel, Bárónő... tudnia kell, hogy sokadszor tesszük ezt – legyintett és sóhajtott az író, szemhéjai megemelkedtek, a pergamen porrá hullt –, nevetnem kell ezen a szerelmen!

– Ígérem, nevetni fogok én is. – azzal a nő kiment a szobából. Az író az asztalon kezdett tapogatózni. Könyvet könyv után fogott, de a Nolai könyvét nem találta.

Mosolygott. A máglyára gondolt, amely az ő testének készült, az időre gondolt, amelyről azt írta, hogy szubsztancia, amelyből ő van, az időre, amelyről azt írta, hogy folyó, amely magával ragad, de tudta, hogy ő a folyó; egy tigrisre gondolt, amely szétmarcangol, de tudta, hogy ő a tigris; a tűzre, amely elhamvaszt, és tudta, hogy ő a tűz. Tudta azt is, hogy a világ sajnos reálisan létező, hogy ő sajnos... tudta a nevét, és tudta a Nolaiét is. Mást is tudott. Azt, hogy nem tévedett túlságosan. Hogy igazából nem lehet tévedni.

A hintó megérkezett. A Nolai tanítani kezdte a színházat. Napról napra rombolta le építményét. Az időnek szólt a rombolás, hogy majd a máglyán újra felépítse. Bizonyossá váltak számára a dolgok. A bizonyosság, amivel előre nyúlt az időben, végül egy új kezdetet jelentett. Létének ez a küszöbe, csak őt igazolta. Ami még emberiként létezett a tűzben, az már csak a bőr volt, ami testét borította.

A nemes barát is ott volt a báméskodó tömegben. A Nolait nézte. Ruhája fodrai megrázkódtak a hőtől. Ezen a napon többet felejtett, mint amit egész életében tanult. Bár az ő tette is szükségszerű volt. Igaz és hazug. Nyolc év távlatából még most is megnyerőnek és túlságosan is óriásinak látta a Nolait. A Nolai pedig egészen közelre nézett; az egymásnak ütköző szikrákat, a szeme előtt összecsapó lángokat figyelte. Könyvekre gondolt, könyvtárakra; és az idő legnagyobb építkezésére, amelynek talán ő volt az egyetlen szemtanúja, és az egyetlen építész is.

Részeg Botond (Csíkszereda): A nem létező lovag IV.